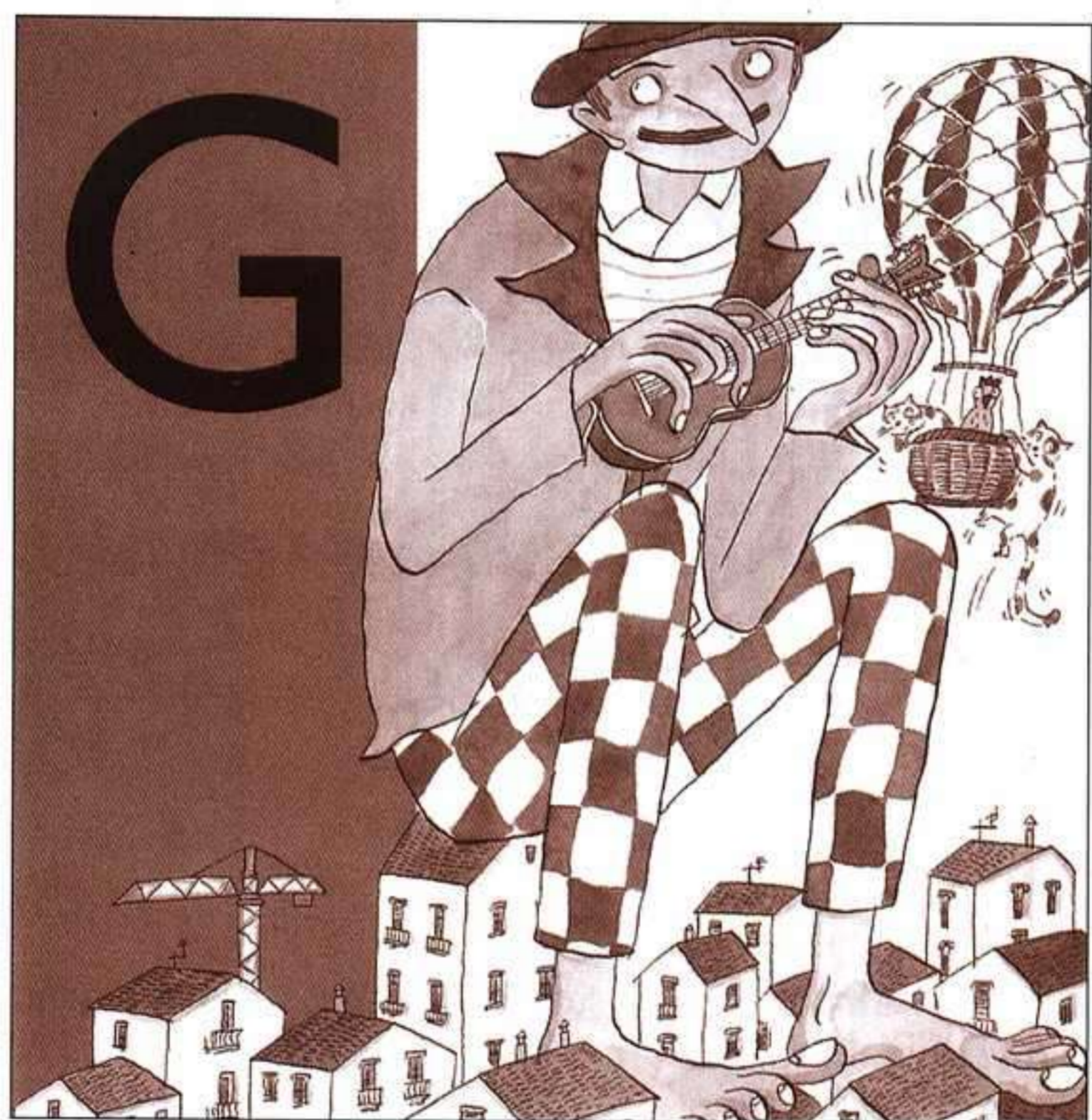

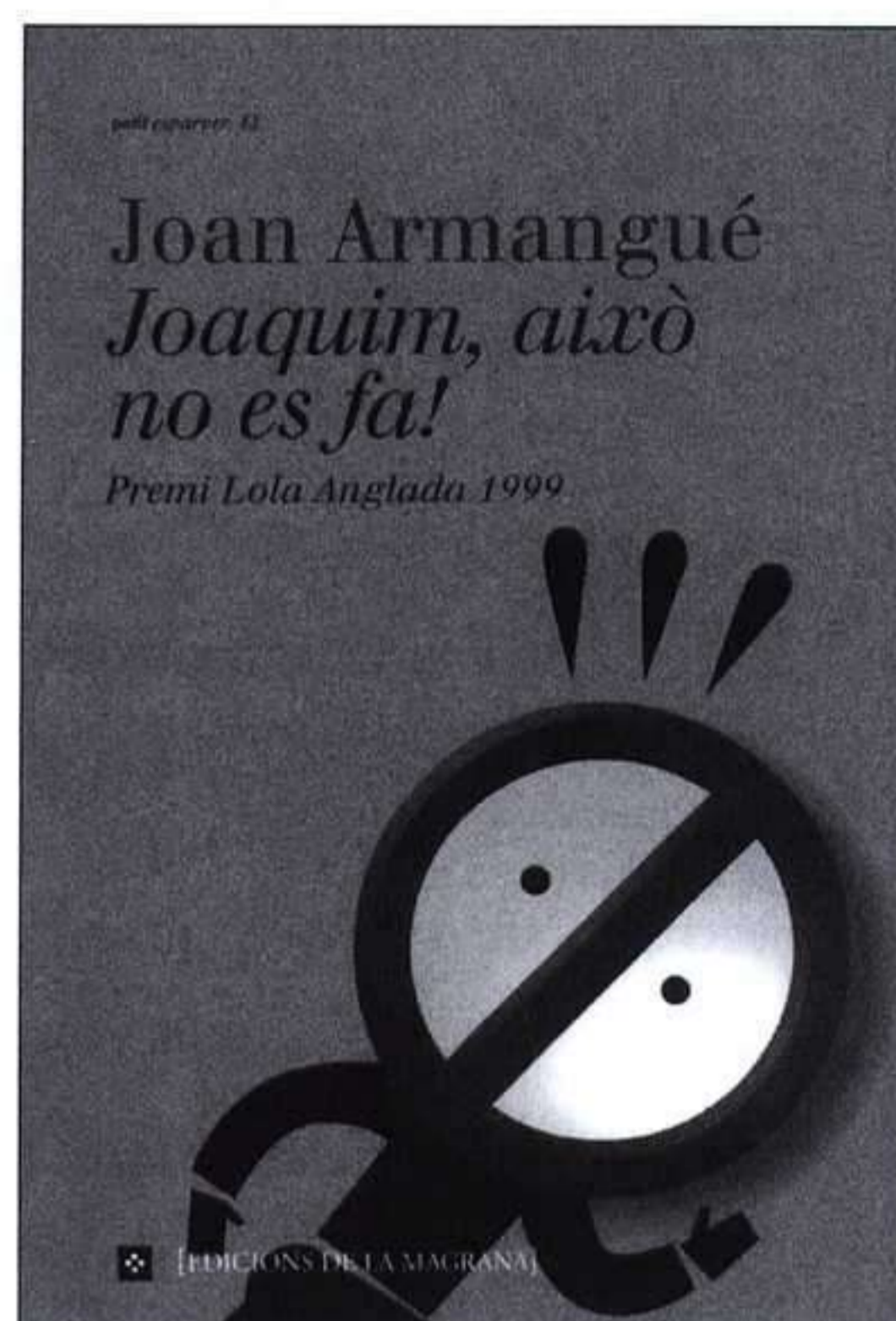
Catalunya: estable i positiu

per Teresa Mañà

Una vegada més, el panorama presenta unes característiques en essència similars als anys anteriors —producció abundant, cantera d'autors estable, edició constant de noves col·leccions,— tot i que en el conjunt podem destacar un parell de canvis. D'una banda, la concentració de col·leccions destinades als més petits amb llibres amb poca lletra o sense; de l'altra, la producció d'àlbums, que podrien molt bé dirigir-se també a aquests lectors, ha sofert una aturada. La LIJ en els mitjans de comunicació continua invisible però, en canvi, augmenten les edicions que tracten sobre el gènere. Tot plegat, un panorama que, globalment, podem considerar positiu.

MARTA BALAGUER, ABECEDARI, CRUÏLLA, 2000.

Llibres premiats

Els premis a llibres escrits en català s'han concentrat majoritàriament en autors amb experiència i àmplia obra, amb uns arguments que poden resumir-se en tres constants: la recuperació del passat, les vivències adolescents i les aventures.

Miquel Rayó ha estat premiat en dues ocasions. D'una banda, en la convocatòria del Premi Edebé, obert a totes les llengües peninsulars, va guanyar a la categoria infantil amb una emotiva història sobre els represaliats de la guerra civil espanyola. En *El camí del far* (Edebé), el protagonista fa amistat amb un pres d'un camp de treball al qual ajuda.

Amb alguns elements que ens remeten al clàssic *El polizón del Ulises*, de A.M. Matute, en aquest cas l'autor opta per un tractament més realista suavitzat per la mirada infantil que denuncia els horrors de les guerres. De l'altra banda, va guanyar el Joaquim Ruyra de literatura juvenil en català amb una obra per a joves, *Les muntanyes de foc* (Columna), una novel·la d'aventures ambientada en la selva africana que té els seus referents en els llibres dels grans viatgers i dels clàssics d'aventures.

Jaume Cella s'endugué un dels guardons de més àmplia difusió, el Premi Abril de narrativa juvenil amb *Silenci al cor*, editada primer en català per La Galera, i que posteriorment serà traduï-

da a totes les altres llengües peninsulars. En aquesta novel·la, aquest reconegut autor narra el que ell denomina «la lletra petita» de la història: l'estiu de l'inici de la guerra civil espanyola viscut per dos joves adolescents en un poble muntanyenc. Aquest esdeveniment es només un bon marc per situar l'argument i assistir al creixement dels protagonistes que a través d'aquest fet històric iniciaran el camí adult.

Josep Francesc Delgado i Herminia Mas van ser els guanyadors del Premi Folch i Torres amb *Ulldevellut* (La Galera) en la qual la noia protagonista narra les seves vivències, en una comarca de muntanya, en temps que els pastors vigilaven que els seus ramats no fossin atacats

pels llops ni els ossos. Situada als anys 20, aquesta novel·la descobrirà als lectors la vida i els costums d'alguns dels seus avantpassats i els permetrà comprendre millor la pròpia cultura.

Un altre autor conegut, Joan de Déu Prats, guanyà el Premi Sant Joan de Déu de contes infantils que aquest any s'ha editat en un magnífic àlbum il·lustrat per Francesc Infante. Es tracta de *El segrest de la primavera* (La Galera), una història al·legòrica sobre la contaminació que l'il·lustrador ha sabut vestir amb originalitat a l'ambientar-la com una sèrie negra. Andreu Martín, autor de llarga trajectòria, va obtenir el Premi Ramon Muntaner de novel·la juvenil amb *Veritats a mitges* (Empúries), ambienta-

da en la Barcelona dels anys 60 que narra un període breu de la vida d'un jove que es rebel·la contra tot i descobreix la veritat de la vida. Malgrat el localisme, dona a conèixer una època que per als lectors actuals ja és història. I Joan Armangué guanyà el Premi Lola Anglada amb sis contes infantils publicats sota el títol *Joaquim, això no es fa!* (La Magrana), unes històries que sorprenen i que ofereixen moltes possibilitats de treball.

Àngels Bogunyà, també escriptora d'uns quants títols, forma part dels premiats aquest any a l'aconseguir el Vaixell de Vapor en català amb *Temporal a l'illot Negre* (Cruïlla), relat protagonitzat per una nena òrfena que aprèn a acceptar aquesta situació amb l'amistat d'un vell i un noi. Un relat intimista per a lectors (lectores?) que s'estimen més la descripció pausada d'emocions i sentiments que l'acció trepidant.

Entre els autors novells o menys prolífics, tenim a Núria Garcia Quera que va guanyà amb *L'estel porquer* (La Galera) —records d'infància en una comarca d'alta muntanya explicats per l'àvia als néts—, el Premi Ciutat d'Olot; Xavier Hernández que va merèixer el Columna Jove per *Com la terra vol la pluja* (Columna), una novel·la d'adolescent que descobreix l'amor i que, malgrat l'intent de l'autor de reflectir el llenguatge col·loquial dels joves, no aconsegueix la verosimilitud necessària. La història de *Alicia al país de la televisió* (Empúries), de Eva Piquer, que guanyà el Premi Marià Vayreda, ens parla també dels adolescents, en aquest cas, d'una noia que ens explica la seva confusió a través del correu electrònic. Una novel·la que malgrat arrossega un llast considerable de tòpics sobre els joves i la seva manera de veure el món, resulta prou atrevida i es llegeix amb ganes.

Joan Fontdecaba, el més nou i

NÚRIA TOMÀS I MAYOLÉS, EN GRISSET AVENTURER, ALFAGUARA/GRUP PROMOTOR, 2000.

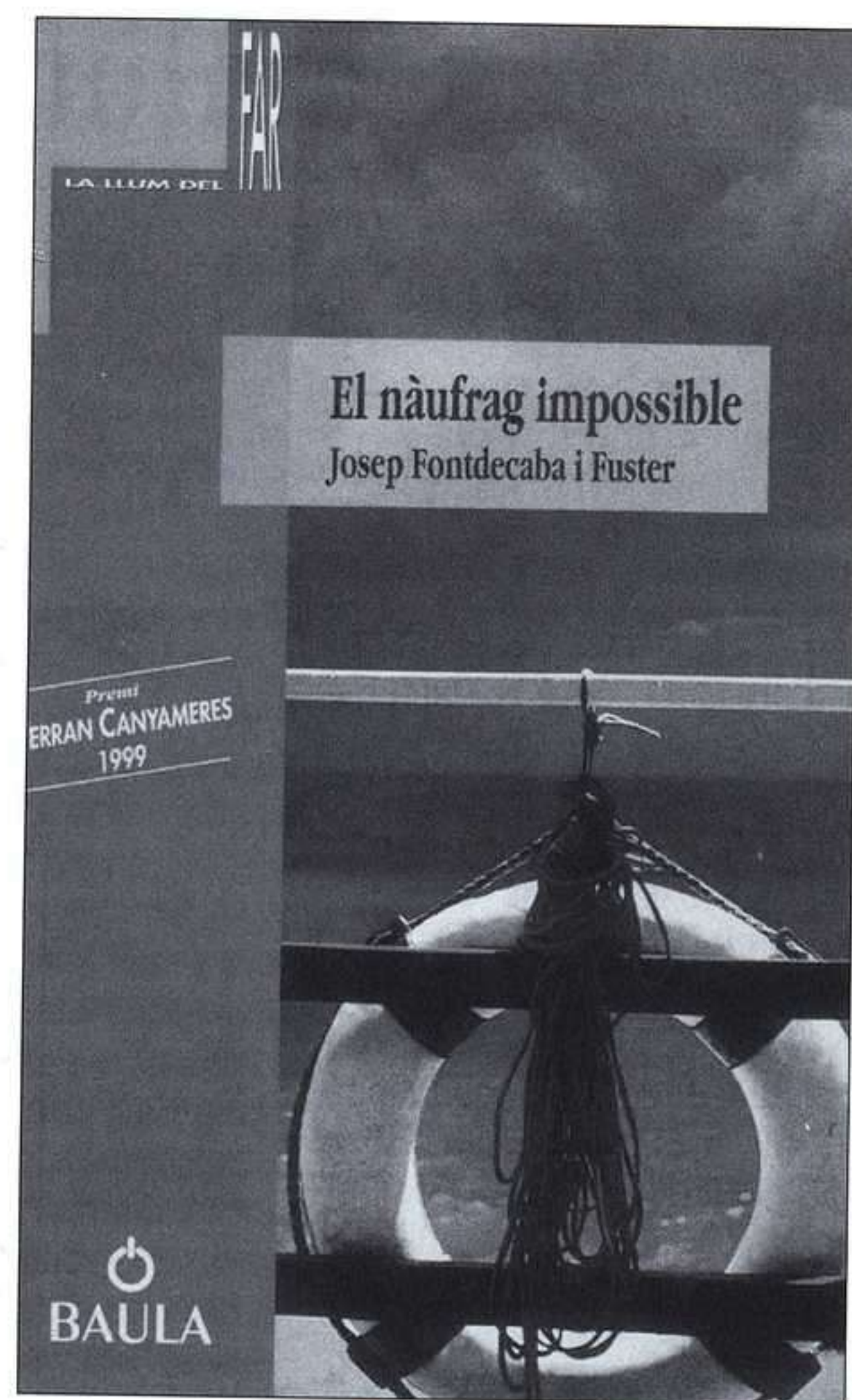
a la vegada el més vell, que s'ha dedicat a la literatura un cop jubilat, va rebre el Ferran Canyameres amb *El naufrag impossible* (Baula), narració d'una misteriosa travessia en què els coneixements marítims de l'autor van de costat amb les tradicions orals de vaixells fantasmes. I en la llista ens queda Bartomeu Cruells, el guanyador del Gran Angular català, amb *Els silencis de Derris* (Cruïlla), novel·la en què a través de les cartes de diferents personatges recorrem la història d'un poble perdut a la muntanya amb una intriga que ens manté atrapats fins el final. Amb una trama ben construïda obté una història que entreté i, a la vegada, instrueix a través dels comentaris que fan els corresponents sobre els esdeveniments històrics i socials més significatius des dels inicis de segle.

Entre tots els autors mereix esmentar-se especialment en Jo-

sep Vallverdú que aquest any no ha guanyat cap premi infantil ni juvenil, sinó un altre de més projecció: el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes. Aquest guardó concedit per Òmnium Cultural, una entitat privada, suposa el reconeixement públic en l'àmbit de les humanitats en llengua catalana. En aquesta ocasió, a més de la quantitat i qualitat de la seva tasca literària, el jurat va considerar entre els mèrits haver contribuït a introduir milers de joves lectors en el món de la cultura i llengua pròpia. Volem fer arribar la nostra felicitació a aquest escriptor degà per aquest premi i sobretot ens felicitem pel que suposa per a la imatge de la literatura infantil i juvenil.

Divulgació e investigació

Malgrat la poca presència de la LIJ en els mitjans de comuni-

cació, aquest gènere està guanyant un espai en el camp de la investigació. N'és prova els títols que de manera pausada però constant es publiquen sobre el tema, també en català. Aprofitem per esmentar-ne alguns, tot i que han estat ressenyades extensament en les pàgines d'aquesta revista dedicades als llibres d'assaig: les entusiastes propostes de lectura que Lola Casas ens fa sobre Roald Dahl en *Tot Dahl* (La Galera), les contribucions de diferents especialistes a l'estudi de la literatura oral recollides en *De la narrativa oral a la literatura per a infants* (Bromera) o la curiosa enquesta d'opinió titulada *La Biblioteca ideal europea* (PAU Education) sobre les lectures infantils.

En la tasca de divulgació és de justícia recordar les activitats que duu a terme per Consell Català del Llibre infantil i juvenil que publica la consolidada revis-

ta *Faristol* de la qual se n'han publicat tres números des de novembre del 1999 a juny del 2000, amb una àmplia varietat d'articles. Lamentem la precarietat d'ajudes institucionals per aquesta entitat que agrupa totes les associacions professionals relacionades amb el llibre infantil i en la qual tots treballen amb l'única finalitat de promocionar el llibre i la lectura.

Noves col·leccions i reedicions

Una de les característiques de les col·leccions publicades en aquest darrer any és que van destinades majoritàriament al més petits, als nens que encara no saben de lletra. Així, trobem llibres sense lletres com els de la col·lecció *Sense Mots* (La Galera) —el primer títol amb guió de Xavier Blanch i dibuixos de Francesc Rovira—, només amb seqüències d'imatges, sense cap text de suport, que permeten «llegir» als que encara no saben desxifrar el codi; llibres d'imatges de la col·lecció *Coses i Lletres* (La Galera) que recuperant la tradició dels «imatgers» els doten d'una presentació més moderna —fotos dels objectes— i apta per a tots els models d'aprenentatge de lectura —paraula escrita en lletres capitals, lletres d'impremta i manuscrita—. Per als que ja reconeixen les lletres o s'inicien a la lectura, la mateixa Editorial La Galera, proposa unes quantes novetats: *Neli i Gus*, col·lecció estrangera que respon al nom del ratolí i la granota protagonistes, on a través d'un diàleg molt simple es presenten parelles d'adjectius contraris, cosa que permet als lectors comprendre el seu significat en un llibre atractiu i resistent; *Petits Clàssics*, una selecció dels contes més tradicionals publicats anteriorment a La Galera Popular, aquest cop presentats en

un format més econòmic però mantenint les mateixes il·lustracions de qualitat; *Endevinalles*, col·lecció estimulante per a la lectura, en què tres preguntes, una foto i algunes de les lletres del nom són les pistes per endevinar la resposta; *La Vida d'Uki*, sèrie protagonitzada per un gos en què les il·lustracions són diferents respostes a la pregunta que dona títol al llibre (*Com estàs?, Què t'agrada fer?*).

Vull Llegir (Cruïlla) és una altra col·lecció per a petits de contes tradicionals i faules que presenta només les escenes més importants del relat i una sola paraula o frase; al final del llibre disposem del text complet com a guia per a l'adult. La col·lecció destaca per les interpretacions personals de les distintes il·lustradores (Monse Fransoy vesteix de pubilla a la Blancaneus,

Montse Ginesta munta el llop dalt d'un eskàting...). Amb text complet per als que ja saben llegir trobem *Contes d'Ahir* per a Nens d'Avui (Acanto/Malabar), uns llibres que inclouen en cada títol de format generós el text per llegir, un joc amb el seu tauler i unes receptes de cuina. Els dos primers títols —*El gat amb botes* i *Els tres ossos*— amb les il·lustracions d'Imma Pla i Marta Balaguer són molt recomanables.

Per als que ja llegeixen amb seguretat els aconsellem la nova col·lecció *Contes de Tots Colors* (Espasa Calpe/Rosa Sensat) que recull les narracions que rondal·lares de distintes cultures han

anat explicant als nens arreu de Catalunya. A cada volum s'apleguen contes amb un mateix denominador comú: *Contes d'animals*, *Contes sobre els orígens*, *Contes d'encantaments*, *Contes d'enginyers i altres trampes*.

En català disposem també de dues col·leccions anglosaxones que sense ser excepcionals ofereixen un bon producte: *El Refugi* (Cruïlla) per als nens amb vocació de veterinari i *La Fantàstica Serafina* (Columna), sèrie que relata les peripècies d'una fada actual que resol els problemes amb màgia i humor.

En el camp de la LIJ —com en l'altra literatura— recomanar la compra d'un llibre de fa anys és un consell inútil; el llibre des-catalogat es troba només a les bi-

CRISTINA LOSANTOS, TOCATS DEL BOLET, BARCANOVA, 2000.

biblioteques i, si tenim sort, a les llibreries de saldo. Per això, podem estar contents que aquesta temporada s'hagin reeditat alguns títols, recuperats per les mateixes editorials per incorporar-los a altres col·leccions. Aquest és el cas del *Llibre dels vòlics* (Destino) amb textos de David Cirici e il·lustracions de Marta Balaguer que guanyà en 1985 el Premi Apel·les Mestres. Quinze anys després torna amb un nou format, més gran, que millora notablement l'edició anterior i posa de relleu l'originalitat dels personatges fantàstics creats per la il·lustradora per als breus i singulars poemes de l'autor.

Entre les reedicions trobem també un conte ben divertit de Jaume Cela, publicat fa cosa de deu anys, *Hi ha coses que són de mal perdre* (La Galera), en el qual l'autor provoca el riure a partir d'una dita extravagant que pren al peu de la lletra: perdre el cul. El text, que parteix d'una idea molt simple i que utilitza com recurs locucions i expressions comunes de la llengua, resulta amè i es manté ben vigent.

La celebració del centenari del neixement d'Antoine de Saint-Exupéry ens ha inundat d'articles sobre la seva obra i a la vegada ens ha ofert l'oportunitat de disposar de les seves novel·les en català. Editorial Empúries i Edicions 62 han tret en diverses col·leccions *Carta a un ostatge*, *Terra dels homes*, *Vol de nit* i *Pilot de guerra*, relats fruit de l'experiència de l'aviador i que poden ser del gust de lectors adolescents amb esperit transcendent. No tots els autors obtenen el mateix rendiment de les efemèrides. El cinquanta aniversari de la mort de Josep M. Folch i Torres, l'escriptor català més popular i fèrtil d'abans de la guerra, s'ha celebrat simplement amb alguns actes commemoratius de caràcter institucional sense que s'hagi aprofitat la circumstància per difondre millor

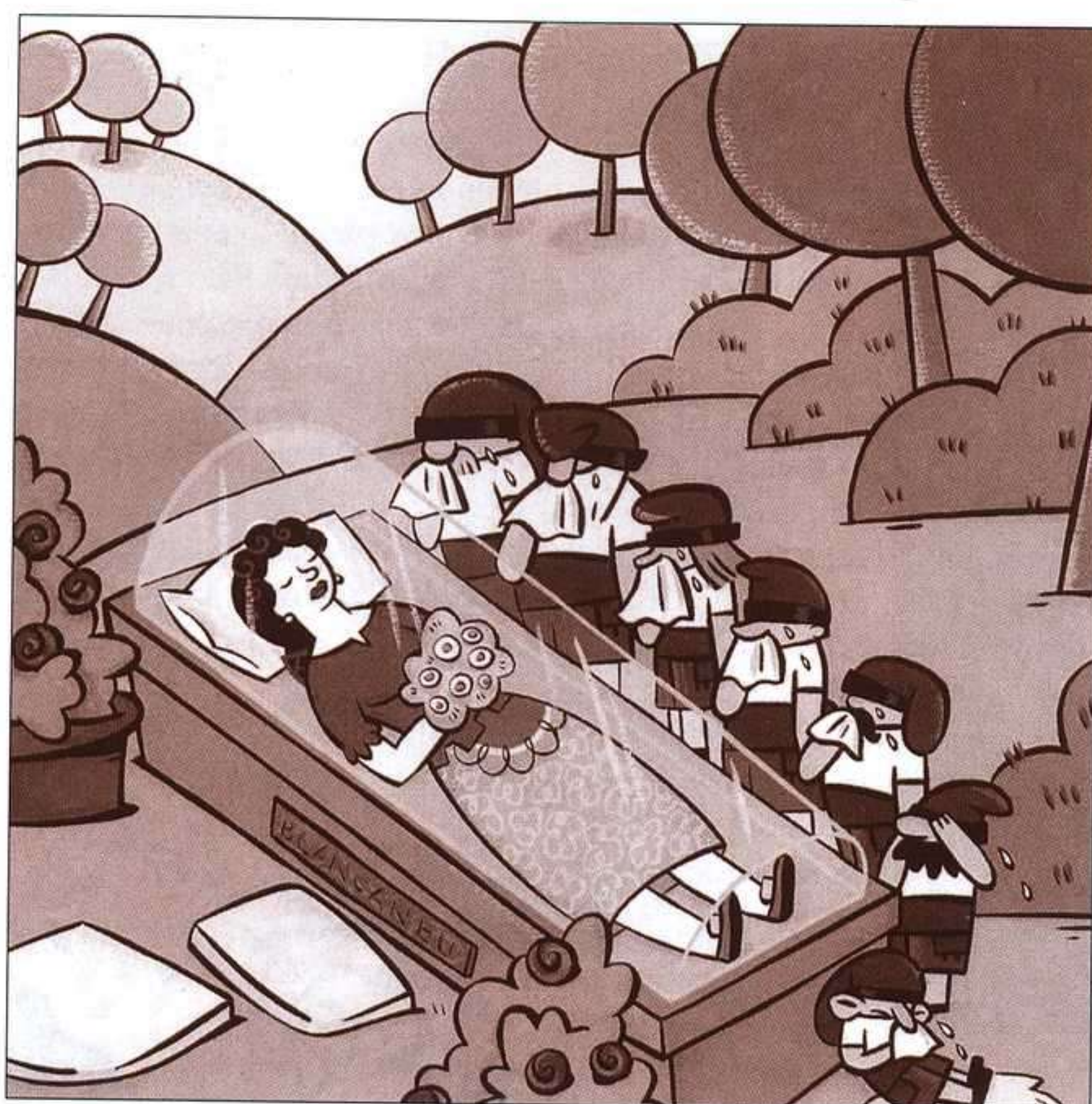
la seva obra abundant i plural. Només ens n'ha quedat un dossier informatiu sobre el autor, molt complet, elaborat pel Centre

teu principal defecte?) i extravagant (algun cop has tingut una tristesa molt gran?). Una nova mostra de la capacitat d'inven-

nal com sempre, en aquesta selecció de textos descriu animals i comportaments des d'un punt de vista insòlit —la revisió anual del pes de les balenes, l'avorriment dels camells...— acompanyats d'un tractament irònic que els adults agraim encara que pugui passar desapercebut per als lectors infantils.

Emili Teixidor ens ofereix una tercera part de la *Formiga Piga* amb la qual obtingué el Premio Nacional. Després de les cançons, ens arriba *Petits contes d'intriga de la Formiga Piga* (Cruïlla); aquesta vegada la formiga s'envolta d'animals amics que, a la manera de les caixes xineses, van desplegant un conjunt de faules, i petites peces poètiques, en què es deixa veure l'ofici d'aquest escriptor. Només una crítica al títol, que despista perquè ens promet una cosa que no ens dóna (els lectors d'intrigues no en trobaran cap) i en canvi amaga uns bonics fragments de literatura. *En Grisot aventurer* (Alfaguara/Grup Promotor) es també un segon lliurament de Pere Martí amb el gatet Grisot de protagonista, en aquesta ocasió traslladat a un regne màgic i enigmàtic del que retornarà més savi i feliç. *Operació Àfrica* (Alfaguara/Grup Promotor), de Joan de Déu Prats, és un altre relat amb animals protagonistes en el qual es narra amb humor la fugida de los animals del zoològic cap a la seva terra d'origen.

Hem d'afegir a aquesta llista de novetats a Antoni Garcia Llorca que, a *Xerra que xerra a Torretorta* (La Galera), ens ofereix un recull de contes narrats pels animals protagonistes en una trobada festiva amb un resultat imaginatiu però desigual; David Nel·lo, amb *La línia del final del mar* (Empúries), ens emociona amb fragments de la vida de un noi amb minusvalia mental en una història narrada amb sensibilitat, i Pau Joan Her-

MONSE FRANSOY, BLANCANEU, CRUÏLLA, 2000.

de Documentació del Llibre Infantil de la Biblioteca Santa Creu de la Diputació de Barcelona.

Novetats

Els autors habituals segueixen publicant les seves obres regularment i per a lectors de totes les edats. Per als lectors avançats, disposem d'algunes obres destacables. Joles Sennell publica dues noves recopilacions de contes: *Contes en una gàbia* (Cruïlla) i *Tocats del bolet* (Barcanova). Al primer, els protagonistes son uns contes que es dirigeixen a un concurs i poc a poc es van perdent pel camí fins que es retroben al final; en el segon, es tracta d'un autor que participa en una trobada escolar i s'ha d'inventar històries per a un públic infantil impertinent (quin és el

tiva d'aquest autor que amb aquestes obres ofereix múltiples possibilitats creatives. Joaquim Carbó retorna als escenaris de l'Àfrica negra amb *Juma i el diamant* (Cruïlla) per narrar la tragèdia que pateixen els seus habitants, i principalment els infants. El decorat d'aventura que ha escollit ajuda a dissimular el drama que pateixen Juma i els seus amics, tots ells fugitius de les desgràcies que assolen aquest continent —guerres, fam, esclavitud, terrorisme...—. Una novel·la singular en el nostre panorama que ajuda els lectors a conèixer altres situacions i a reflexionar sobre els seus privilegis, a la vegada que els entreté. Amb *Caps i potes* (Barcanova), de Salvador Comelles, autor que sempre aporta alguna cosa al panorama de la LIJ, gaudirem d'una lectura intel·ligent. Tan origi-

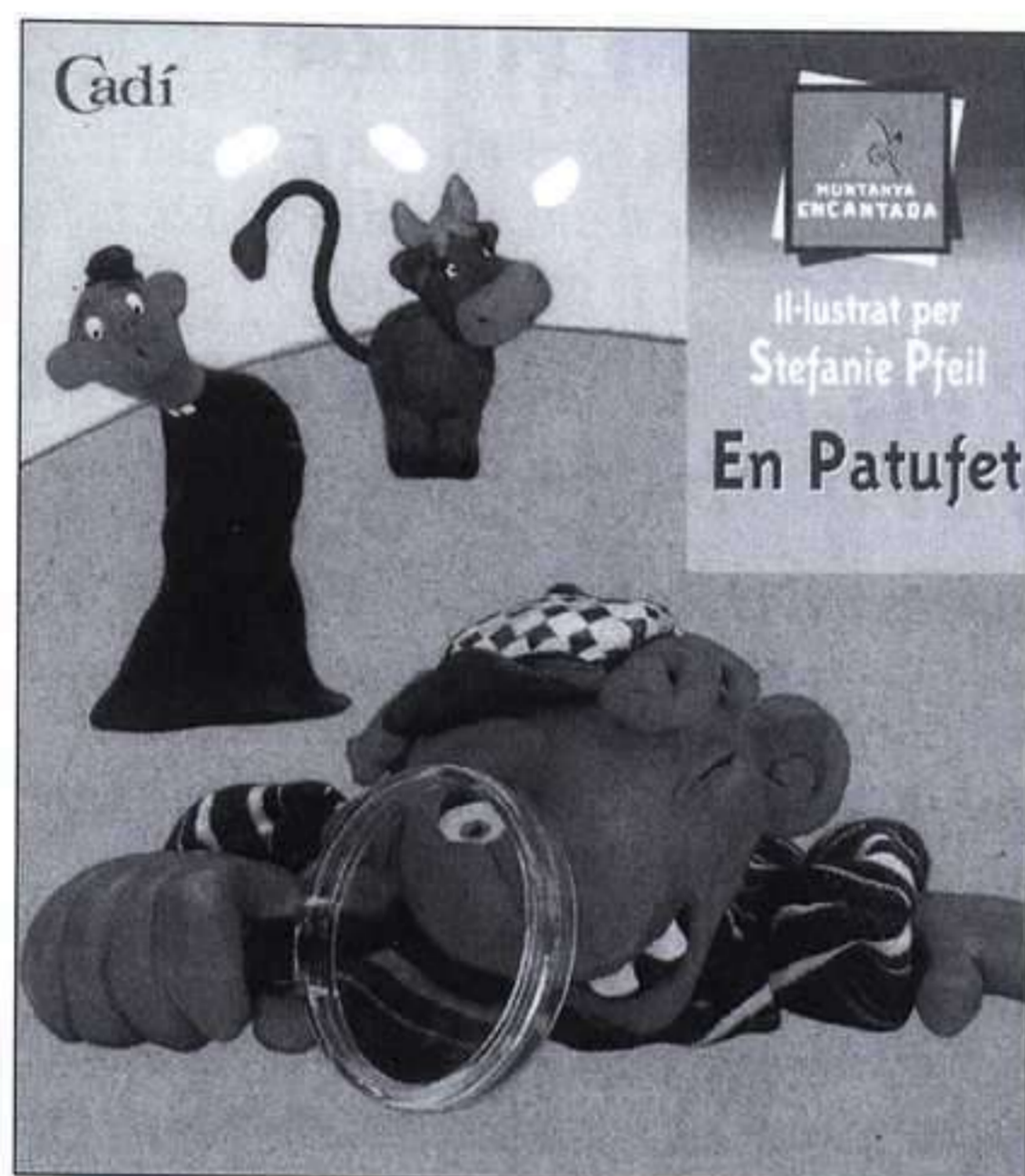

nández, a *Tàrik de la gran caravana* (Cadí), ens porta amb el seu protagonista, fill d'artesans i amant del desert, cap a un viatge iniciàtic, exòtic i fantàstic a la vegada.

En les novel·les per a adolescents abunden les històries sobre el primer amor, com *Amb un cavall al pit* (Baula), de Sergi Santjoan, i les de revolta generacional que presenta Manuel Valls en la sèrie protagonitzada per la jove Júlia (Barcanova); proliferen les novel·les d'intriga entre les quals podem esmentar *Ensenyament a trets* (La Galera), d'Eduard José, i *A les fosques* (Cruïlla), d'Octavi Egea, totes dues amb una trama eficaç, i també la sèrie de *Les Oportunitats* d'Albert Jofresa (La Magrana), de Xavier Vernetta, àgil i plena d'acció. L'últim títol que hem llegit és *Serà de nit*. I no ens manquen les narracions protagonitzades per colles infantils que resolen misteris com el que explica Josep Gòrriz a *La colla del mar i el secret de la caixa forta* (Casals). Entre les d'aventures, trobem *Pamue!* (Cruïlla), de Josep Lorman, i *L'aiguamoll dels cocodrils* (Cruïlla), de Margarida Aritzeta, que ens proposem emocionants expedicions a través de la selva.

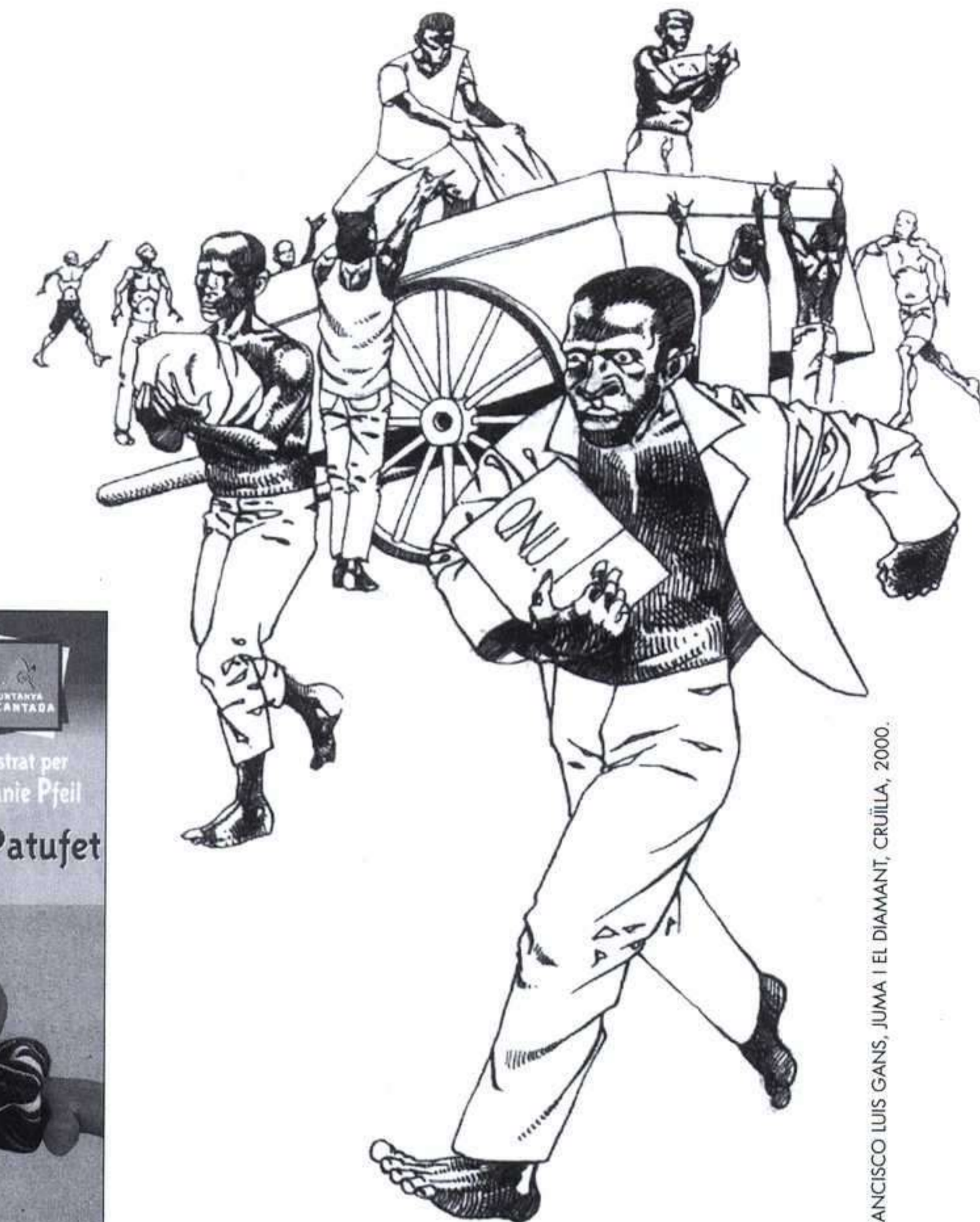
Per als lectors més menuts abunden els contes fantàstics: a *Història d'una orella* (Cruïlla), de Xavier Nicolau, una orella serà alcalde d'un poble de sorolls; a *Les cinc toques* (Cruïlla), de Joan Armangué, hi ha un gran enrenou amb cinc germanes que totes es diuen igual; a *La capa d'Ozó* (La Galera), de Jordi Llavina, el rei d'Ozó ha d'apedaçar la capa per preservar l'atmosfera, i a *La carta rebel* (La Galera), de Joles Sennell, tenim una carta que buscant la identitat acabarà essent màgica. En un to més realista i enginyós, Teresa Duran narra en el conte *Mares a l'engròs* (La Galera) la recerca d'un nen que, enfadat amb la seva mare, prova de tro-

bar-ne una altra però, evidentment, cap el satisfà. Entre totes les novetats per a primers lectors cal destacar *Abecedari* (Cruïlla), un llibre fet amb cura, que podríem qualificar d'humil, vistos els objectes regal que ens inunden, i que basa el seu interès en les il·lustracions delicades e imaginatives de Marta Balaguer.

Com el títol indica, es tracta d'un abecedari: en cada pàgina, una lletra i una escena on buscar objectes i personatges que comencin per aquesta lletra. Una obra molt indicada per acostumar els infants a mirar llibres i que permet, a la vegada, treballar el vocabulari (en aquest cas d'una manera molt apropiada perquè no es tracta d'una traducció com en altres obres similars).

Un títol que val la pena buscar més enllà dels circuits comercials és *Fatou, la nena tossuda* (PAM/Fundació Càritas). Editat amb finalitats altruistes, en aquest llibre Ramon Girona, l'autor, adapta un conte popular que forma part del repertori de la narradora oral Fatou Secka, africana que viu a Catalunya. La història de Fatou, que és castigada per tossuda i golafre, es distribueix en petites frases que

FRANCISCO LUIS GANS, JUMA I EL DIAMANT, CRUÏLLA, 2000.

acompanyen vinyetes d'una gran simplicitat, cosa que a més de facilitar la lectura li atorga un aire de simplicitat molt d'acord amb la procedència del text. A més d'aquesta, també resulten originals un parell de títols: una edició del conte popular *En Patufet* (Cadí), aquesta vegada il·lustrat amb figures de fang pintades, i la versió de Rosita Mahé de l'obra de Mozart, *La flauta màgica* (ING Edicions), un àlbum de dibuixos delicats que té l'inconvenient d'una tipografia massa petita.

Pels símptomes de l'any anterior podríem suposar que l'àlbum de producció pròpia remuntava, però no ha estat aquest el resultat. Els àlbums editats, molts d'ells realment atractius, són majoritàriament traduccions. Per exemple, *Tomten* (ING Edicions) d'Astrid Lindgren, un conte d'aïres clàssics en què un nan vigila

els somnis dels nens o les històries protagonitzades pels conills que es narren a *Quico* (Cruïlla), de G. Van Genechten, i *Amics* (Cruïlla), de Rob Lewis, dos obres encantadores. En aquest grup hem d'incloure també l'obra guanyadora del Premi Apelles Mestres que aquest any guanyaren Antonia i Adoración Santolaya amb el llibre *Las damas de la luz* (Destino), editat també en català, però que tenia com a llengua original el castellà.

En definitiva, com podem veure, en l'edició de LIJ catalana trobem tota mena de propostes per a totes les edats i autors que s'arrisquen amb temes, arguments o tractaments no tan típics ni tòpics. Es tracta només de seleccionar adequadament i que els lectors o prescriptors disposin de suficient informació per valorar les obres. ■